

## ANMELDELSER

ARTHUR CHRISTIANSEN & WOLFGANG MAKATSCH: *Vögel im Norden* (208 pp. med 185 fotos, deraf 16 i farver). – NEUMANN VERLAG, Radebuel 1956.

Den verdenskendte danske fuglefotograf ARTHUR CHRISTIANSEN har fra sine righoldige samlinger af fuglefotografier her fået et udsnit af de bedste optagelser udgivet i en smuk bog.

Bogen er delt i tre afsnit, hvor dr. W. MAKATSCH i det første 76 sider store afsnit, der består af en indledning og 12 kapitler, omtalt de ca. 75 gengivne fuglearter gruppevis i populær form. Teksten bygger på oplysninger fra ARTHUR CHRISTIANSEN og litteraturstudier.

Bogens kerne er ARTHUR CHRISTIANSENS billeder, som fylder 136 sider. Læserne får her spredte, men udsøgte glimt at se af fugle fra Danmark, Færøerne, Grønland, Island, Norge, Sverige og Finland. Billederne er alle pletskud, som med ganske enkelte undtagelser er ypperligt reproduceret på fint papir. Desuden er bogens format så stort (25 × 19 cm), at billederne, især, hvor der er helsidegengivelser, rigtig kommer til deres ret.

I bogens sidste 10 sider store afsnit giver ARTHUR CHRISTIANSEN en saglig fremstilling af fuglejagt med kamera. Interesserede vil her finde mange nyttige tips fra en absolut fagmand.

Første oplag af bogen var i løbet af et par uger udsolgt fra forlaget. Bedre anbefaling kan bogen vist ikke få. Kun et fåtal eksemplarer nåede i det korte tidsrum ind over Danmarks grænser. ARTHUR CHRISTIANSEN, Torbistvej 15, Brønshøj, har dog endnu enkelte eksemplarer, som kan købes hos ham for kr. 25.– stykket. H. Ø. C.

EVELYN V. BAXTER & LEONORA JEFFREY RINTOUL: *The Birds of Scotland, their history, distribution and migration.* (LIII + 763 pp., 2 farvetavler og 26 sorttavler). – OLIVER & BOYD, Edinburgh & London 1953. Pris: 63 sh.

En fortrinlig og udtømmende skildring af Skotlands fuglefauna, skrevet af de to bedste kendere af det behandlede emne. Livet igennem har de to forf. haft et forbilledligt samarbejde, der afbrødes brat ved Miss RINTOULS død 1953.

Værket er i 2 bind med fortløbende paginering. I bd. 1 findes forskellige indledende afsnit, omhandlende landskabsbeskrivelser, faktorer med indflydelse på fuglelivet, den skotske fuglefaunas sammensætning og træk. Derefter følger hovedteksten, omtalen af de enkelte arter, der tilsammen fylder 743 sider; rækkefølgen er den HARTERT'ske, begyndende med Ravn og sluttende med Vagtelen. Usikre forekomster er medtaget i [ ]. Under overskriften ved hver form anføres i få ord, om den er ynglefugl, trækgæst etc., og i den tilsvarende tekst gives særdeles fyldige oplysninger om forekomst gennem tiderne fra de ældste kilder til nutiden, om terrænet, hvor den pågældende fugl

har hjemme og om bestandsvingninger; der er ikke ofret plads på beskrivelser af fuglenes udseende og andre forhold, som kan oplyses i gængse håndbøger. I et appendix nævnes en række arter, deriblandt Vandredue, som er påvist i Skotland, men som man mistænker for at være undslupne fangenskabsfugle. Et andet appendix medtager tilføjelser, der er kommet til efter manuskriptets afslutning.

Hvert bind har et titelbillede, en smuk farvetavle af henholdsvis Skotsk Korsnæb og Grouse, 2 karakteristiske skotske fugle. Sorttavlerne, der dels viser landskaber, dels fugle, er meget instruktive og godt reproduceret.

LØPP.

DAVID ARMITAGE BANNERMAN: *The Birds of West and Equatorial Africa*, med forord af ALAN BURNS. (2 bind med tilsammen XIII + 1526 pp., 30 farvetavler, 24 sorttavler, 433 tekstfigurer.) – OLIVER & BOYD, London 1953. Pris: 126 sh.

Nærværende bog kan betragtes som en forkortet og revideret udgave af samme forf.s store værk (1928–51) i 8 bind, hvoraf de første var udsolgt, før de sidste udkom. 8-binds værket kan nu og da købes antikvarisk, men i regelen til overordentlig høje priser. I 2-binds udgaven er teksten selvsagt nedskåret; men den er samtidig bragt up to date, og den er særdeles god og fyldig også i sin nye udgave. Man får oplysning om fuglenes udseende, opholdssted, ernæring, yngleforskel og udbredelse. Billedvalget er godt, tavlerne udmærket reproduceret. Bogen er smuk og overskuelig, praktisk for enhver, der vil beskæftige sig med afrikanske fugle og uundværlig for såvel museer som zoologiske haver.

LØPP.

WILLIAM ALEXANDER FAIRBAIRN: *Some Game Birds of West Africa*. (92 pp., 9 farvetavler.) – OLIVER & BOYD, London 1952. Pris: 12 sh 6 d.

Bogen er skrevet for jægere og omfatter derfor kun jagtobjekter: Andefugle, Hønsfugle, Trapper, Bekkasiner, Løbehøns, Sandhøns og Duer. Den giver gode oplysninger om fuglene og deres levevis samt hvor og hvornår de kan jages. En del navne på forskellige vestafrikanske sprog meddeles. Tavlerne, som skyldes P. M. SUMNER, er velmente og særdeles brugbare. Bag i bogen findes en liste over fugle, som forf. mener trænger til beskyttelse.

LØPP.

STATION BIOLOGIQUE DE LA TOUR DU VALAT. *Compte rendu. . . et Recueil des travaux*, I 1950–54, II 1955, (71 og 56 pp. + henholdsvis 6 og 9 indheftede særtryk.) Tour du Valat 1955–56.

Den biologiske station Tour du Valat er et privat foretagende, skabt af schweizeren LUC HOFFMANN, som købte nævnte ejendom i La Camargue, mens han endnu studerede i Basel. Da han havde afsluttet sin universitetsuddannelse 1952, flyttede han til Sydfrankrig. De to første, trykte rapporter om institutionens virksomhed foreligger nu med redegørelser for ringmærkninger og feltornithologiske iagttagel-

ser. I særtrykkene behandles bl. a. Flamingoer, Hvidskægget Terne, Braksvale, Silkehejre og overvintrende ænder. 2. rapportsamling indeholder også afhandlinger om entomologiske og ferskvandsbiologiske emner. Der er al grund til at ønske HOFFMANN, der forøvrigt er medlem af D.O.F., til lykke med arbejdet og ønske ham mange smukke og interessante resultater i fremtiden.

LØPP.

PHYLLIS BARCLAY-SMITH: Woodland Birds. (31 pp., 12 farvelagte dobbelttavler.) King Penguin Book 74, London 1955. Pris: 5 sh.

En meget smuk og tiltalende lille bog om engelske skovfugle. I en indledende tekst giver forf. en kort redegørelse for de engelske skove og deres skæbne, der i mangt og meget minder om forholdene i Danmark. Stor Flagspætte forsvandt fra Skotland, da skovene blev hugget ned; men den indvandrede påny, da større træbevoksninger blev reableret. Seksten fuglearter, der er karakteristiske for de britiske skove, omtales i korthed. De ledsagende, fortrinligt reproducerede tavler er en lyst for øjet.

LØPP.

LUDWIG KOCH: Memoirs of a Birdman. (188 pp., 1 farvetavle, 12 dobbelte sorttavler.) – PHOENIX HOUSE, London 1955. Pris: 16 sh.

Bogen må betegnes som en selvbiografi, selv om forf. i indledningen siger, at den ikke er det, og den er ikke kedelig. Fuglestemmeoptagelsernes Altmeister, som man roligt kan betegne forf., har så meget at berette om sit arbejde og om sig selv, at man gribes af hans skildringer. Han blev født i Frankfurt 1881 og levede i Tyskland til 1936, da han fik nok af Hitlerregimet og fortrak til England. Kort forinden havde han sammen med OSKAR HEINROTH publiceret en lille pladesamling (jf. D.O.F.T. 30, 1936, p. 75). Den blev fulgt af en »Neue Folge«, hvor man savner den flygtede KOCHS navn; man må nøjes med HERMANN GÖRINGS forord. KOCH blev vel modtaget i England; men han blev som tysker interneret på Isle of Man ved krigsudbruddet september 1939. Få måneder senere blev han dog sat på fri fod, og han kunne genoptage sit arbejde. Han var ansat ved B.B.C. til 1951, men fortsætter stadig sin meget påskønnede virksomhed med lydoptagelser. Bogen giver talrige interessante beretninger, mest fra de Britiske Øer, men også fra Belgien og Island.

LØPP.

TAGE WIND: Elementær Fuglepleje. Vore almindelige Burfugle. (96 pp., 30 tekstfig., 4 farvetavler af EINAR RODIN.) – CHR. ERICHSEN, København 1956. Pris: kr. 9,75 hft.

Denne lille bog er nærmest at betragte som et propagandahefte for en bestemt stuefugleforening. Foruden oplysninger om de gængse burfugle gives der de sædvanlige råd med hensyn til pleje af fugle i fangenskab. Nogle af disse råd er tilsyneladende af forfatterens egen opfindelse og absolut ikke tilrådelige at følge. Iøvrigt er det ikke rigtigt, når forf. hævder, at der i mange år ikke har eksisteret en nem lille bog om stuefugle. Det er en stor mangel ved bogen, at hverken andre bøger eller andre foreninger om stuefugle omtales. H. P.

ANDERS HOLM JOENSEN: Solsorten. Vi forsker selv, nr. 1. (32 pp., mange tekstill.). – DET DANSKE FORLAG, København 1956. Pris: 2,75 kr.

Nærværende hefte er det første i en serie, som skal fortælle om de almindeligste danske dyr, og – som titlen på serien viser – skal tjene til at stimulere læserne til selv at gøre deres iagttagelser. Forf. skildrer Solsortens liv gennem hele året, korrekt og pålideligt og har kendskab også til de nyere undersøgelser. Sproget er ganske ligetil og letfatteligt og synes især at henvende sig til større børn. Heftet kan anbefales alle yngre vordende ornithologer.

F. S.

ILMARI VÄLIKANGAS und GÖRAN NORDSTRÖM: Die Vogelberingung in Finnland im Jahre 1953. – Mem. Soc. Fauna et Flora Fennica **31**, 1954–1955. Helsingfors 1955, p. 3–34.

VIKING FORNTAINE: Göteborgs Naturhistoriska Museums ringmärkning av flyttfåglar under 1954. – Göteborgs Musei Årstryck 1955, p. 8–29.

De to nyeste lister over genfangster af ringmærkede fugle i Finland og Sverige. Af interessante fund af finske fugle kan nævnes Alliker (*Corvus monedula*) fra Danmark (2) og Holland (1), Grønirisk (*Chloris chloris*) fra N. Frankrig, Kvækerfinke (*Fringilla montifringilla*) fra Spanien, Sjagger (*Turdus pilaris*) fra Checkoslovakiet, Italien (3), V. Frankrig (3), Belgien og Holland, Vendehals (*Jynx torquilla*) fra Sicilien, Tårnfalk (*Falco tinnunculus*) fra Jugoslavien og Tunis, Rødben (*Tringa totanus*) fra N. Italien o. s. v. Mange genfangster af adskillige arter fra Danmark. Af genfangster af de med Göteborg-ringe mærkede fugle kan fremhæves Skærpiber (*Anthus spinoletta*) fra Frankrig, Gærdesmutte (*Troglodytes troglodytes*) fra V. Frankrig, Grågås (*Anser anser*) fra Danmark, Polen og Ungarn, Sildemåge (*Larus fuscus*) fra Tyrkiet. Også blandt de svenske fugle findes mange genmeldinger fra Danmark.

F. S.

DURWARD L. ALLEN: Fasanen og Vildtplejen. Oversat af A. og H. VOLSØE. (105 pp., mange tekstill.). – VILDTBIOLOGISK STATION, Rønde 1956.

En amerikansk undersøgelse over Fasanens biologi, særlig med henblik på dens betydning for jagten, oversat til dansk for at give jægere og andre interesserede herhjemme lejlighed til at læse resultaterne at kende af de storstilede amerikanske vildtbiologiske undersøgelser. Også for egentlige ornithologer er der meget at hente i denne bog, bl. a. i kapitlerne om fasanens føde og om bestandssvingninger. Udgivelsen af bogen, der er nydeligt trykt, er bekostet af Jagtfonden. Vildtbiologisk Stations leder, dr. KNUD PALUDAN, indleder bogen med et forord. Der kan gøres den ikke uvigtige tilføjelse, at bogen tilsendes interesserede *gratis* ved henvendelse til Vildtbiologisk Station, Kalø, pr. Rønde.

F. S.

JEAN DORST: *Les Migrations des Oiseaux*. (422 pp., 94 tekstill.). – PAVOT, Paris 1956. Pris: 1500 fr.

Blandt de ikke få bøger der i de senere år er fremkommet om fugletrækket indtager dette nye franske arbejde en fremragende plads. Forf. er en kendt yngre ornitholog knyttet til Zool. Museum i Paris, med mange systematiske og zoogeografiske afhandlinger bag sig, men ikke selv aktiv fugletrækkforsker. Med dette værk viser han, at han har et ualmindelig godt kendskab til fugletrækkets forskellige fænomener og forstår at skildre dem på en klar og overskuelig måde og i et smukt og letlæseligt sprog. I modsætning til andre bøger om fugletrækket, der i reglen er regionale, d. v. s. koncentrerer sig om trækket i Europa, Nordamerika eller andre afgrænsede områder, er dette værk kosmopolitisk og skildrer indgående trækket i samtlige verdensdele, selv om de europæiske forhold nok træder mest i forgrunden, idet trækket i Europa er bedre kendt end i de andre dele af verden. Værket er uhyre detaljeret og grundigt, men trækker trods rigdommen på enkeltheder linierne klart op; det er en overlegen videnskabsmand, internationalt orienteret, der fører ordet. Velgørende er de mange originale figurer og de overskuelige omarbejdede af ældre kendte figurer. Inddelingen af stoffet følger kendte forbilleder, idet den første halvdel af bogen omtaler trækveje og vinterkvarter for fuglene i de forskellige verdensdele, hvorefter følger kapitler om trækkets nærmere forløb, invasionsfugle, vinterdvale, trækkets fysiologiske forhold, trækfuglenes orientering og trækkets oprindelse. Der er fyldige literaturlister efter hvert kapitel. Fra dansk side kunne man måske indvende, at de grønlandske fugles træk er stedmoderligt behandlet, idet Grønland så at sige er faldet mellem to stole og hverken er behandlet under de nordamerikanske eller de europæiske kapitler, skønt der i dette land ved de senere års undersøgelser er påvist mange forhold af interesse for trækforskningen. Dette er dog mindre væsentligt; Dorsts bog er et fortræffeligt arbejde, der i fransktalende lande har udfyldt et åbenbart savn og alle andre steder vil kunne anvendes som en første klasses håndbog over fugletrækket i alle dens faser. F. S.

ERWIN STRESEMANN: *Exkursionsfauna von Deutschland*. Wirbeltiere. (340 pp., 328 tekstfig., 46 tavler). – VOLK UND WISSEN, Berlin 1955. Pris: 7,50 DM.

Denne bog danner første del af en trebinds ekskursionsfauna omfattende alle i Tyskland forekommende dyrearter. Prof. ERWIN STRESEMANN har som redaktør sammen med en række specialister udgivet dette bind, der omfatter samtlige hvirveldyr. Det er imponerende, at man i denne lille, let håndterlige lommebog har kunnet sammenfatte så mange enkeltheder, beskrivelser, feltkendetegn, levevis, yngleforhold, træk samt en figur af hver art. Den ornithologiske medarbejder er den også herhjemme godt kendte W. MAKATSCH, hvis navn – sammen med STRESEMANN – må være en borgen for, at oplysningerne er korrekte. Sammenlignet med den standard i ekskursionsfaunaer, som

vi nu er vant til her i Skandinavien, virker udstyret noget pauvert, og de sort-hvide tavlers omstændelige stregtegninger gammeldags og uninspirerede. Men de er nøjagtige og »ligner« godt og er således udmærket brugbare ved bestemmelser i naturen. Det er umådelig praktisk, og vistnok noget nyt, at alle hvirveldyr kan behandles på denne måde i eet bind, og alene af denne grund (samt p. gr. af dens billige pris) er det formålstjenligt at anvende denne bog.

F. S.

BERNT LÖPPENTHIN: Nogle fuglebestande med begrænset udbredelse og deres oprindelse. – Naturens Verden, København 1955, p. 205–215.

En gennemgang af reliktbegrebet inden for ornithologien. Forf. advarer mod tendensen til at betragte isolerede bestande som relikter, når man ikke kender tilstrækkeligt til de økologiske og palæontologiske forhold. Forf. tvivler på, at Østersøens bestande af alkefugle er relikter fra Ancylostiden, idet »det er usandsynligt, at de skulde have overlevet 2000 år i Ancylostøens brakke eller ferske vand«, men det må hertil indvendes, at både Alk, Lomvie og Tejst yngler i næsten ferskt vand i den Botniske Bugt, Tejsten endog i rent ferskvand i Ladoga-søen.

F. S.

NIKO TINBERGEN: Gråtruten. En studie över fåglarnas sociala beteende. Oversat til svensk af ERIC FABRICIUS. (323 pp., 58 tekstfig., 30 fotogr. tavler samt frontespice). – SVENSK NATUR, Stockholm 1956. Pris: 25 sv. kr.

Den svenske nu udkomne udgave af den bekendte fugleetholog NIKO TINBERGENS storartede bog »The Herring Gull's World« vil gøre det betydelig lettere for interesserede danske ornithologer at stifte bekendtskab med dette værk. Originaludgaven blev fyldigt refereret og kommenteret i D.O.F.T. 48, 1954, p. 131–132, hvortil der her skal refereres.

F. S.

ALFRED HILPRECHT: Höckerschwan, Singschwan, Zwergschwan. Die neue Brehm-Bücherei, Heft 177. (151 pp., 12 tekstfig., 47 fotogr.). – A. ZIEMSEN, Wittenberg Lutherstadt 1956.

En fortræffelig gennemgang af de tre europæiske svanearters naturhistorie, baseret på egne undersøgelser og på et omfattende literaturrekenskab. Efter udbredelsen, kendetegn og udtryksformer, beskrives ynglebiologien meget detailleret, dernæst næringsforhold, trækket og til slut Knopsvanens kolonier. Alle emner er meget sagkyndigt behandlet og belyst ved gode kort, diagrammer og oversigter. På en overskuelig måde er i denne bog alle data om disse populære fugle sammenfattede, så nøjagtigt som ikke set tidligere, og bogen er derved af værdi for enhver der har interesse for svanerne. Som sædvanligt i denne serie er papiret meget ringe, hvorved fotografierne ikke kommer til deres ret.

F. S.

KNUD PALUDAN og JØRGEN FOG: Den danske ynglebestand af vildtlevende knopsvaner i 1954. (With a Summary in English). – Danske Vildtundersøgelser, hefte 5, Aarhus 1956. (48 pp.).

Dette hefte indeholder resultaterne af Vildtbiologisk Stations optælling af Knopsvaner i 1954. Det samlede antal par var ca. 758, mod ca. 385 par i 1945–50, hvilket viser en årlig tilvækst på omkring 18 %. Artiklen indeholder dog betydeligt mere end dette, idet der omtales æg- og ungeproduktionen på basis af oplysning om 40 kuld. Der er et længere kapitel om svanernes skade, belyst ved indsendte besvarelser på et spørgeskema, og forff. afviser med rette talen om, at svanerne skulle gøre nogen særlig skade ved at forjage ænderne fra deres ynglepladser. Som bilag følger en nøjagtig liste over alle Knopsvanens ynglepladser i Danmark, samt betragtninger over bestandens tilvækst og den årlige dødelighed.

Undersøgelsen af svanebestanden er kommet i gang som følge af jægerens stadige klager over den stigende svanebestands skade på ænderne og på vegetationen. Som nævnt afviser forff. påstanden om, at svanerne gør skade af betydning, ligesom de tager afstand fra tanken om at genindføre jagttid på disse totalfredede fugle. Der er ingen tvivl om at resultatet af denne smukt gennemførte undersøgelse og af forff.s udmærkede argumentation i dette hefte – der væsentligst henvender sig til jægerkredse – vil berolige de mange som mener, at det vil være nødvendigt at decimere svanebestanden i Danmark. F. S.

Hans JOHANSEN: Revision und Entstehung der arktischen Vogel-fauna. I. Einführung und Revision der Gaviae-Galli. – Acta Arctica, fasc. VIII, København 1956. (98 pp., 9 kort, Summary in English). Pris: 30 kr.

En samlet fremstilling af de arktiske fugle er ikke fremkommet i de sidste 50 år, og Prof. JOHANSEN har derfor taget denne opgave op og i dette fornemt udstyrede tidsskrift givet en moderne oversigt, baseret på de nyeste oplysninger. Forf. har lagt hovedvægten på de zoogeografiske forhold og søger inden for hver fuglegruppe at beskrive udbredelseshistorien for derved at danne grundlaget for en forståelse af det samlede arktiske dyreliv i forholdet til andre regioners.

Værket indledes med en afgrænsning og definition af den arktiske region, og derpå følger et værdifuldt afsnit om istiderne og deres betydning for fuglelivet, noget der naturligvis må stå i brændpunktet, særlig når de arktiske fulges udbredelseshistorie skal diskuteres. Resten af værket omhandler gennemgangen af lommerne, årefodede, stormfugle, andefugle, rovfugle og hønsefugle, mens de øvrige fuglegrupper vil følge i værkets anden del, der nu er under forberedelse. Under hver art omtales udbredelsen i arktis, rasedannelsen samt »Gedanken« (som vi vil oversætte ved »spekulationer«) over de pågældende arters eller grupperes opståen og udvikling. Disse spekulative afsnit er værkets mest originale bidrag og rammer også utvivlsomt i mange tilfælde noget rigtigt, men forf.s tanker bevæger sig som regel i så ukendte

baner, at resultaterne er mere åndfulde end egentlig naturvidenskabelige. Det inciterende i selve emnet og slutningernes usikkerhed vil imidlertid nok sætte en diskussion igang. Efter ref.s mening undervurderer JOHANSEN den postglaciale periodes betydning for rasedannelsen, som forf. næsten altid fortolker som beroende på isolation i istidsrefugier. Men det vil føre for langt at gå i detaljer her. Den arktiske regions grænse sættes som 10°C. juli-isotherm, defineres altså klimatisk. Ville det ikke være mere hensigtsmæssigt at angive skovgrænsen som skillelinje, altså en økologisk defineret grænse, idet det af praktiske grunde også er den, som anvendes i afhandlingen. Botanikerne har iøvrigt vist, at skovgrænsen ikke forløber netop langs 10° isothermen, men at korrelationen mellem temperatur og skov er betydelig mere indviklet.

Som det ses af ovenstående sætter Prof. JOHANSENS store og smukke værk tankerne i sving og giver anledning til meningsudvekslinger, og der er grund til at ønske ham tillykke, samtidigt med at man med spænding venter på fortsættelsen.

F. S.